

the possibility to save the spirituality in the realm of total game, highlighting the two game types: formal and psychological. According to G. Hesse almost all science in different periods took over the game and imitated it, adapting it to their subject of knowledge.

The linguistic value of the game is substantiated in L. Wittgenstein's philosophy, for whom the use of words cannot be justified under certain traits, claiming if it is correct or not, since we live in a world in which there are a variety of language games. Game, thus, acts as a way of experiencing reality manifests itself through multiple narrative practices. Also hermeneutical approach to understanding the game is being analyzed, seen in the work of K. Apel, who focuses on the main subject of language games, their meaning, which led him eventually to the unity of language games (at the bottom with a hermeneutic). Common element of all K. Apel's language games is that with one particular language training occurs learning of the only language game.

Based on this study, substantiates the idea that in considered postmodern philosophical concepts game has a wide field of application, through the concepts of the game with the text and a language game.

I.B. ПОТАРЕВА

РЕЖИМИ МОБІЛІЗАЦІЇ СОЦІЄТАЛЬНОГО КАПІТАЛУ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Українська специфіка мобілізації соціального капіталу розвитку людства детермінована формуванням суб'єктності незалежної України, в єдності механізмів самоорганізації та управління суб'єктів розвитку, у діалектичному взаємозв'язку держави та громадянського суспільства, в здійсненні принципів гуманізму, всеєдності у формуванні глобальної цивілізації. Соціетальний капітал внутрішньо властивий людству та відображує закономірність розвитку людяності та гуманізму, як онтології, буття світу. Здійснення соціетального капіталу в життєдіяльності людства відбувається в органічній солідарності цілісності суспільних відносин, у діалектичній єдності особистості та суспільства, суб'єктній рефлексії та саморефлексії всезагального - людства. У суб'єкт-об'єкт-суб'єктних відносинах соціетального капіталу розвитку людства здійснюється актуалізація гуманістичних тенденцій в сучасну епоху, формується сукупність внутрішніх та зовнішніх зв'язків суспільства, що є здатністю до узгоджених дій у виживанні та розвитку людства. Їх основою є принципи згуртованості суб'єктів суспільного життя, людиноцентризму, духовності і всеєдності.

Т. Воропаєва вважає, що «проблеми спільнотного згуртування та національної самоідентифікації є сьогодні ключовими для українського суспільства, яке повинно згуртуватися в цілісний державно-політичний організм» [2, с. 60]. На сьогодні лише в 4.4% опитаних українців образ сучасного українського суспільства пов'язаний із згуртованістю. «Основними чинниками спільнотного згуртування є близькість базових цінностей членів спільноти, ясність і визначеність спільної мети, демократичний стиль лідерства й керівництва, кооперативна взаємозалежність членів спільноти в процесі спільної діяльності, престижність спільноти тощо» [2, с. 67-68]. Органічний характер спільнотного згуртування передбачає здійснення в суспільному житті такого ресурсу соціетального капіталу, як органічна солідарність цілісності суспільних відносин.

М. І. Клименко зауважує, що «найважливішими показниками соціальної солідарності як феномена, який виявляється у специфічних суспільних відносинах, є наявність для суб'єктів цих відносин ціннісно-нормативної системи, рівень довіри, співчуття, турбота, доброзичливе ставлення членів суспільства чи певної групи один до одного, їх ідентифікація з цією групою, стан конфліктності/безконфліктності суспільства тощо» [6].

Спільнотне згуртування є об'єднанням індивідів, якому властивий органічний характер, такий тип цілісності, який має внутрішню структуру, а не просто суму властивос-

тей елементів, які в неї входять. Таке об'єднання відрізняється відносно високою стабільністю існування в просторі і часі. Мобілізація і здійснення соціетального капіталу відбувається в умовах однорідності суб'єктів суспільних відносин, яка виражає схожість або подібність членів соціальної групи.

У мережевому режимі функціонування соціетального капіталу розвитку людства відбувається об'єднання однорідних членів суспільних відносин. Даний режим являє собою розмаїття зв'язків суб'єктів суспільних відносин, які існують завдяки різноманітним соціальним взаємовідносинам. Його особливістю є те, що атрибути окремих суб'єктів суспільних відносин менш важливі, ніж стосунки та зв'язки з іншими суспільними суб'єктами. При цьому залишається менше простору для індивідуальних дій, можливостей індивідів впливати на власний успіх, тому що багато залежить від інших суб'єктів суспільних відносин. У мережевому режимі функціонування соціетального капіталу суспільні відносини ґрунтуються на горизонтальних соціальних зв'язках. Основою такого режиму є соціальні мережі, а не ієрархічні взаємозв'язки. Мережевий режим є сприятливим середовищем для формування соціального капіталу суб'єктів суспільного життя. Наприклад, мережевістю соціетального капіталу є соціальні мережі в Інтернеті. У таких Інтернет-спільнотах група користувачів надсилає запрошення членам соціальних мереж приєднатися до спільноти сайту. Нові члени повторюють цей процес та збільшують загальну кількість учасників і зв'язків у мережах. Також відбувається змішування реальних та віртуальних соціальних мереж.

Прикладом мережевого режиму функціонування соціетального капіталу є українська діаспора, стрижневим моментом якої є «фіксація факту перебування частини українського етносу за межами території його ядра – України. ...Українська діаспора частково розселена компактно, а частково – розсіяно, її походження, з одного боку, автохтонне (оскільки частина українського населення опинилася в складі інших держав внаслідок територіальних поділів і перерозподілів), з іншого, – іммігрантське» [8, с. 28].

Соціетальність діаспори виражається у функціонуванні соціальних інститутів для підтримки і розвитку своєї спільноти. Відповідно до цього, соціетальний капітал є властивістю суб'єктів суспільних відносин, які знаходяться за межами материнського етнічного регіону, та які усвідомлюють свою генетичну або духовну єдність із ним.

У кризові моменти розвитку українського суспільства актуалізуються питання про здатність держави до самоорганізації. Говорячи про самоорганізацію складних систем як механізму соціетального капіталу, зазвичай передбачається їх прагнення до збереження своєї цілісності, гомостатичної стійкості, мінімізація стану хаосу та ентропії. Але, з іншого боку, самоорганізація складних систем передбачає, що без нестійкості немає розвитку. Розвиток відбувається через нестійкість, стреси, випадковість. Нестабільність та кризи є чинниками виявлення та відбору кращого. Самоорганізуюча система контролює межі цієї сфери нестійкості, тому вводить себе в кризовий стан, щоб активізувати процеси самоорганізації.

Органістичний режим функціонування соціетального капіталу характеризується розумінням суб'єктів та об'єктів суспільних відносин людства як систем, які саморозвиваються. Тобто передумови та умови їх розвитку є результатом цього розвитку. Формування суб'єктів соціетального капіталу, як систем, які саморозвиваються, відбувається шляхом конструювання цілим своїх власних частин на основі певних передумов, а не шляхом складання цілого з частин. Тому функція системи як цілого виникає раніше, ніж необхідний для неї елемент, який будує сама система. В органістичному режимі функціонування соціетального капіталу відбувається структурна диференціація, спеціалізація різних частин органічної системи, їх функціональний зв'язок. У даному режимі відбувається взаємозв'язок кризових ситуацій, визнається різноманіття частин і регіонів світу.

Органістичний режим соціетального капіталу людства в Україні представлений діяльністю конкретних суспільних діячів, науковців та митців, які у своїй діяльності прагнули досягнення незалежності і цілісності України, та про вклад яких у становлення неза-

лежного українського суспільства відомо у всьому світі. Так, В. Мономах у своєму відомому «Повчанні дітям» дає настанови на праведне життя, справедливий соціальний устрій, закликає долати міжусобиці заради єдності рідної землі, громадянського миру. І. Вишенський прагнув обґрунтувати вимоги свободи, рівності, справедливості у сфері духа, покласти їх в основу життєдіяльності, громадського життя людини і народу. Соціальним ідеалом Г. Сковороди був лад, де всі співжитимуть у співпраці, волі, рівності, де закони будуть протистояти тиранії. Людину вчений розглядає як мікрокосм, частину цілого – макрокосму, і для пізнання інших світів людина, по-перше, повинна пізнати саму себе. Т. Шевченко освітлював долю різних суспільних верств. М. Драгоманов вважав, що прогрес особистості здійснюється в тісному зв'язку з розвитком людства в цілому. М. Грушевський обґрунтував власну схему історії України як самостійного процесу розвитку українського народу та інші [11].

Кризові процеси в Україні негативно впливають на відтворення людського потенціалу, його біологічної складової, але не на відтворення людського потенціалу як соціальної сили. У таких умовах можлива деформація суспільних відносин, наслідком якої є викривлення взаємовідносин між суб'єктами суспільних відносин, зміна їх взаємного положення, яке пов'язане із їх постійним переміщенням один відносно одного. Змінюється соціальна відстань між соціальними суб'єктами. Можна спостерігати їх перегруповання в інші соціальні групи. Тому соціетальний капітал є захисним механізмом, який активізується з появою соціальної напруги і є чинником формування соціального опору. Підсилюється міцність та витривалість суспільних відносин, українське суспільство набуває властивість протистояння руйнуванню під впливом внутрішньої напруги, яка виникає внаслідок дії зовнішніх сил. Відбувається мобілізація соціетального капіталу розвитку українського суспільства, як органічної складової людства.

М. І. Клименко, зазначає, «що наявність конфліктів у суспільстві не завжди є показником відсутності його гармонійно-злагодженого стану. Так, наприклад, війна чи сторонній агресивний вплив на національну політику держави, тощо, в деяких випадках виступає каталізатором згуртованості, мобілізації соціальних сил, солідаризації суспільства». Дослідниця посилається на В. В. Нікітіну, яка «визначає таку мобілізацію суспільного капіталу ситуативною згуртованістю...». М. І. Клименко вважає, що «ситуативна згуртованість... може трансформуватись у соціальну солідарність за умови наявності ціннісно-нормативної бази для її формування» [6, с. 122].

Основна роль у даному випадку належить людському потенціалу.

У концепції соціетальної трансформації посткомуністичного суспільства Т. І. Заславської «під людським потенціалом потрібно розуміти фактор життєздатності суспільства (країни, держави), який інтегрально характеризує його людські ресурси як суб'єкта власного відтворення і розвитку» [5, с. 168].

Дійсно, властивістю соціетального капіталу розвитку людства є власне відтворення, сприяння у відтворенні інших суб'єктів та об'єктів суспільних відносин, системи суспільних відносин, внутрішнього та зовнішнього середовища. Завдяки цьому відбувається зближення суб'єктів суспільних відносин, поступове зменшення класових протиріч та протистоянь, збільшення взаємозв'язків людей у різних сферах суспільного життя.

О. С. Столярчук відзначає, що «трансформацію творять люди, які самі в своїй масі є представниками попереднього фрактального стану. Щоправда, не усі вони переходять у цей новий стан, їхня частина чинить опір новому, навіть зі зброєю залишає старий лад, бо вони у разі перемоги нових сил втрачають все, що їм належало, передусім владу, панування. ...Та ось відбулася перемога нового фракталу... Відбувається в цей час і трансформація елементів старого фракталу» [7].

Таким чином, ми спостерігаємо діалектику революції та еволюції у здійсненні фрактального режиму функціонування соціетального капіталу. Не існує абсолютних меж між революцією та еволюцією. Революції, включаючи в себе деякі особливості еволюційного

розвитку людства, у багатьох випадках здійснюються в еволюційній формі. У свою чергу еволюція не зводиться лише до постійних змін, а включає також і якісні стрибки.

Т. Загороднюк зазначає, що «Т. Заславська вважає динаміку людського потенціалу базовою характеристикою соціетальної трансформації. Вона дозволяє судити про успішність або провал реформ, які проводяться в структурних перетвореннях. Тому її можна використовувати як для оцінки соціальної динаміки окремо взятого суспільства, так і для порівняння різних суспільств, наприклад, російського та українського, які мають загальну «точку відліку» в трансформаційному процесі» [4, с. 133].

Людський потенціал, як основа здійснення соціетального капіталу, має системні властивості і не може зводитися лише до простої суми певної кількості якостей людей. Властивості людського потенціалу обумовлюють можливості людського розвитку як на найближче майбутнє, так і на більш далеку перспективу. Розвиток є не тільки підвищенням матеріального благоустрою, але й розширенням можливостей людини, можливості обирати найкраще для розвитку.

Так, відповідно програмі розвитку ООН, людський розвиток передбачає низку принципів. Так, необхідна ліквідація бар'єрів, пов'язаних із расою, статтю, місцем проживання, рівнем благоустрою, яке перешкоджають участі в політичному, соціальному та економічному житті. Люди повинні мати можливість підвищувати продуктивність своєї діяльності і приймати участь в процесі формування прибутку, тому економічний ріст, динаміка зайнятості і оплата праці є складовими моделі людського розвитку.

На даний момент існує необхідність у соціально відповідальних формах розвитку вільних ринкових відносин, у формуванні почуття соціальної згуртованості. Є також потреба у сприянні самостійності, підвищенні відповідальності людей за свою долю, активна участь населення в процесах прийняття рішень і підвищенні ролі громадянського суспільства. Тут важливу роль відіграє такий механізм здійснення соціетального капіталу як саморозвиток, який представляє собою розумовий, або фізичний розвиток людини, якого вона досягає самостійними заняттями, вправами.

Саморозвиток представляє собою розвиток кого-небудь, або чого-небудь власними силами без впливу та сприяння яких-небудь зовнішніх сил. Джерелом саморозвитку є внутрішні причини, насамперед протиріччя, властиві всім об'єктам із системною будовою. Вплив зовнішніх умов на конкретну саморушійну систему здійснюється опосередковано, через внутрішні джерела.

Механізмом здійснення соціетального капіталу є інтеграція, яку ми представляємо як згуртування, об'єднання політичних, економічних, державних і суспільних структур в рамках регіону, країни, світу. Роль соціетального капіталу полягає у встановленні оптимальних зв'язків між відносно самостійними малопов'язаними між собою соціальними об'єктами і подальше їх перетворення в єдину, цілісну систему, в якій погоджені і взаємозалежні її частини на основі загальних цілей, інтересів. Це представляє собою підтримка соціальною системою стійкості і рівноваги суспільних відносин.

Так, у рамках Програми розвитку ООН, у Доповіді про розвиток людини 2010 мова йдеться про те, що «Україна є країною, яка розвивається. Вона належить до країн з високим рівнем розвитку людського потенціалу. Індекс розвитку людського потенціалу на 2010 рік – 0.710» [3, с. 144, 142]. У щорічних звітах Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) «Human development report» широко використовується таке узагальнене поняття, як «індекс людського розвитку (ІЛР)», що враховує стан здоров'я, рівень освіти і реальну купівельну спроможність населення. За ІЛР Україна займає 69 місце [1, с. 3].

Організація Об'єднаних Націй є універсальною міжнародною організацією з питань підтримки міжнародного миру і безпеки та розвитку співпраці між державами. У 1945 році Україна стала однією з держав-співзасновниць ООН, що було визнанням внеску українського народу в перемогу над фашизмом та зміцнення миру в усьому світі. До 1991 року, ще у складі Радянського Союзу, Україна де-юре мала в ООН власне представництво

на рівні незалежної країни. Протягом понад чотирьох десятиліть трибуна ООН залишалася чи не єдиним впливовим міжнародним засобом, завдяки якому світова громадськість дізнавалася про Україну. Фактор багаторічного членства України в ООН позитивно вплинув на процес міжнародного визнання її незалежності в 1991 році. Україна – разом з 188 іншими країнами, які підтримали і зобов'язалися втілювати в життя Декларацію та Цілі розвитку тисячоліття, що були затверджені на Генеральній Асамблеї ООН [9, с. 7-9].

Діяльність ООН, як соціетального інституту розвитку людства, спрямована на тиражування зразків норм та цінностей цілісності суспільних відносин. Тому виявлення й аналіз фрактальних особливостей передбачає єднання, нерозривність, одночасність розгляду субстанційної і діяльнісної сутності суб'єктів суспільних відносин. Сьогодні ООН у своїй діяльності є складним самоорганізуючим і перетворюючим світ соціальним фракталом. Розвиток культури являє собою розвиток фрактальності суб'єктів суспільних відносин. Фрактальність забезпечує зародження, розвиток, зміну і когерентність взаємодії всіх підсистем, що виражають складну цілісність людини і всього людського співтовариства, які безперервно вдосконалюються.

На думку О. С. Столярчука, «фрактальність людської історії, суспільства в цілому, так і життя окремої людини не є вигаданою аналогією. Адже суспільство – це люди з усім їхнім буттям, а окрема людина несе в собі це загальне, що притаманне суспільству» [7].

Фрактальний режим соціетального капіталу являє собою багатоманітність та своєрідне відтворення історії людства. «Фрактальність історії, зрозуміло, це поняття – метафора, але вона дає можливість збагнути, що суспільне та індивідуальне буття – це постійні зламані періоди, є такі, що мають досить тривалий і доленосний період, а тому їх називають епохами, а є й такі, що охоплюють короткі проміжки часу, але їх накопичення призводить до тих чи інших поворотів...» [7].

Фрактальність соціетального капіталу розвитку українського суспільства в дослідженні Н. Ходорівської, на нашу думку, розкривається в понятті «рефлексивності громадян». «У скрутних обставинах рефлексивність активізується стосовно тих об'єктів, суб'єктів, процесів, які більш дотичні до ситуації життєвого негаразду; активізується також переосмислення «Я» - духовного; простір свідомості певним чином «звужується», й «абстрактні» уявлення набувають ще більшої розмитості» [10, с. 307]. За таких умов соціетальний капітал розвитку особистості, соціальної групи, суспільства чи людства в цілому тиражується, і, відповідно до цього, суб'єкти соціетального капіталу є складними соціальними фракталами, тобто такими суб'єктами суспільного життя, які мають властивість подібності один до одного.

Тому українське суспільство, конкретний його представник або людство в цілому складається із подібних суб'єктів суспільного життя, кожен із яких подібний суспільству в цілому. При цьому географічний чи соціальний масштаб суб'єкта суспільного життя не веде до спрощення чи ускладнення його структури. Фрактальність соціетального капіталу суб'єктів суспільно життя забезпечує їх однаковою складною картиною.

Таким чином, формування цілісності незалежної України відбувається у державотворенні та розвитку громадянського суспільства. Розвиток українського суспільства в цілісності людства здійснюється у необхідності узгодження відносин із стратегічними партнерами у вирішенні глобальних проблем розвитку. У співробітництві України з іншими країнами відбувається взаємопроникнення суспільних капіталів держав, а не тотальне проникнення іноземного капіталу у сфери суспільного життя. У кризові моменти свого розвитку країна наслідує фрактальні зразки розвитку. Шляхи розвитку окремих суспільств пов'язані один з одним, що утворює єдиний соціальний фрактал розвитку людства. У фрактальному режимі відбувається тиражування нового або іншого соціального фракталу як патерну. Спроби реформування балансу зразків інших як соціальних фракталів та самобутності України, є діалектикою іншого і самобутнього. Соціальний фрактал не є абстрактною моделлю, яка не враховує відмінностей, а виступає подібністю частин по відношенню до цілого. Дана подібність не абсолютна (на відміну від математичного фракталу), і пред-

ставляє собою єдність подібного у багатоманітті. У світовій історії Україна є соціальним фракталом для інших країн. Приклад – козацтво, досвід якого використовувався терським, сибірським, донським козацтвом як самоорганізаційний устрій, основа місцевого самоврядування.

Соціетальний капітал України здійснювався у сферах суспільного буття в дискретній діяльності конкретних людей (В. Мономаха, Г. Сковороди, Т. Шевченка та ін.). Дискретність як ознака органістичного режиму функціонування соціетального капіталу означає, що діяльність заради людства повинна бути згармонізована з діяльністю заради сім'ї, друзів, країни, в якій живеш, та заради себе, тобто поєднання діяльності «для-інших», «для-себе», «для-всіх». Громадянське суспільство України формує мережеві відносини з іншими громадянськими суспільствами в цілісності людства, об'єднуючись у вирішенні глобальних проблем. Мережевий режим функціонування соціетального капіталу України визначений консолідацією суспільних капіталів суб'єктів суспільних відносин, основою якого є соціальні мережі, які ґрунтуються на горизонтальних соціальних зв'язках.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Власюк О. С. Індекс людського розвитку: досвід України / О. С. Власюк, С. І. Пирожков ; Національний інститут стратегічних досліджень. – К. : ПРООН, 1995. – 84 с.
2. Воропаєва Т. Український досвід спільного згуртування та типові ідентифікаційні практики: теоретико-методологічні аспекти / Т. Воропаєва // Український досвід спільнотного згуртування : матеріали міжнар. наук. конф., 26 жовтня 2006 р. – К. : КНУ, 2006. – С. 60–73.
3. Доклад о развитии человека 2010. Реальное богатство народов: пути к развитию человека / пер. с англ. ; ПРООН. – М. : Весь Мир, 2010. – 244 с.
4. Загороднюк Т. Человеческий потенциал в концепции социетальной трансформации поскоммунистического общества Т. Заславской / Т. Загороднюк // Соціальні виміри суспільства : Вип. 12. – К. : Інститут соціології НАН України, 2009. – С. 129-139.
5. Заславская Т. И. Современное российское общество : социальный механизм трансформации : [учеб. пособ.] / Татьяна Ивановна Заславская. – М. : Дело, 2004. – 398, [2] с.
6. Клименко М. І. Поняття і показники соціальної солідарності [Електронний ресурс] / М. І. Клименко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства : методологія, теорія, методи. Вип. 23. – Харків, 2009. – С. 119-123. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Soc_dos/2009_844/rticles/KlymenkoMY.pdf
7. Столярчук О. С. Фрактальність та біфуркація людської історії [Електронний ресурс] / О. С. Столярчук. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/totallogy/2010_23/stolyr.htm.30/06/2011.
8. Трощинський В. П. Українці в світі / В. П. Трощинський, Шевченко А. А.. – К. : Альтернатива, 1999. – 352 с.
9. Україна в міжнародних організаціях : навч. посіб. / Макар Ю. І., Гдичинський Б. П., Макар В. Ю. та ін. ; ред. Ю. І. Макар. – Чернівці : Прут, 2009. – 880 с.
10. Ходорівська Н. Суспільна свідомість українців: деякі особливості рефлексії / Н. Ходорівська // Українське суспільство 1992-2010 : Соціологічний моніторинг / за ред. В. Ворони, М. Шульги. – К. : Інститут соціології НАН України, 2010. – С. 297–307.
11. Черниш Н. Соціологія : курс лекцій / Наталія Черниш ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Вид. 4-е, перероб. і доп. – Львів : Кальварія, 2004. – 543 с.

SUMMARY

Modes of mobilization of societal capital determine self-preservation of system when it's defeated by crises, war, conflicts or other processes of a destructive nature.

Consolidating of homogeneous members of public relations occurs in network mode of functioning of societal capital of mankind development. This mode is a variety of links between subjects of public relations which exist because of a various social relationships. Its feature is that the attributes of individual subjects of public relations are less important than the relations and links with other public subjects. This leaves less space for individual actions, capabilities of individuals to have impact on their own success, because a lot depends on other subjects of public relations. Public relations are based on the horizontal social links in network mode of functioning of societal capital. The basis of such a mode are social networks rather than a hierarchical links. Network mode is the favorable environment for the formation of the societal capital of the subjects of public life. For example, social networks in the Internet are networking properties of societal capital. In such online communities group of users sends the invitations to the members of social networks to join the community of the site. New members repeat this process and increase the total number of participants and links in the networks. Also there is a mixing of real and virtual social networks.

Organisational mode of functioning of societal capital is characterized by understanding of the subjects and objects of social relations of mankind as systems which develop themselves. I.e. preconditions and conditions of their development is the result of this development. The formation of subjects of societal capital as systems which develop themselves occurs in the way of construction by the whole one of its own parts based on certain preconditions rather than in the way of merger of parts to the whole one. Therefore the function of the system as a whole one arises earlier than an element which is necessary for the function and is built by the system itself. Structural differentiation, specialization of different parts of organic system and their functional connection occur in organisational mode of functioning of societal capital. The relationship of crisis situations occurs and the variety of parts and regions of the world is recognized in this mode. Organisational mode of societal capital of mankind in Ukraine is presented by the activity of a specific public figures, scientists and artists who strove to achieve independence and integrity of Ukraine in their activities, and whose contribution to the formation of the independent Ukrainian society is known all over the world.

The interpenetration of social capital of countries but not total penetration of foreign capital into the spheres of social life occurs in cooperation of Ukraine with other countries. The country inherits fractal patterns of development in a crisis time of its development. Ways of development of individual societies are related to each other, that's forming the single social fractal of mankind development. Replication of new or other social fractal as pattern occurs in fractal mode. Attempts of reforming of balance of samples of the others as social fractals and identity of Ukraine are the dialectics of the others and identity. Social fractal isn't an abstract model that doesn't take differences into account, but acts as the similarity of parts with the whole one. This similarity isn't absolute (as opposed to mathematical fractal), and represents the unity of similar in diversity. Ukraine is a social fractal for the other countries in the world history. For example the Cossacks whose experience was used by Siberian and Don Cossacks as a self-organizational unit and the basis of local self-government.